

CULTUURHISTORISCHE QUICKSCAN

Onderzoeksgebied

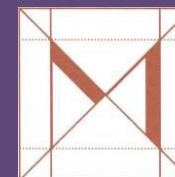
Langenholte

Gemeente Zwolle

Onderzoek i.o.v. de gemeente Zwolle, afd. Leefomgeving en Erfgoed,
monumentenzorg, december 2014

MONUMENTEN
ADVIES BUREAU

COLOFON

Opdrachtgever

Gemeente Zwolle. Afdeling Leefomgeving en Erfgoed, monumentenzorg

Analyse en fotografie

drs. C.J.B.P. Frank

Historisch beeldmateriaal

Historisch Centrum Overijssel
Diverse beeldbanken en literatuur

**Dit is een uitgave van het Monumenten Advies Bureau, Nijmegen,
december 2014, copyright MAB Nijmegen 2014**

MONUMENTEN ADVIES BUREAU

drs. C.J.B.P. Frank
drs. F.A.C. Haans
mw. drs. C.H.J.M. van den Broek
drs. J. de Jong
ing. G. Korenberg
mw. drs. M. Lemmens
mw. drs. L. Valckx

Bredestraat 1, 6542 SN NIJMEGEN

tel: 024-3786742

fax:024-3792477

Info@monumentenadviesbureau.nl / www.monumentenadviesbureau.nl

Inhoud

1 INLEIDING.....	5
2 SCHETS ONDERZOEKSGBIED	7
3 HISTORISCH RUIMTELIJKE ONTWIKKELING	17
4 QUICKSCAN CULTUURHISTORISCHE KWALITEIT	19
5 AANBEVELINGEN.....	25
6 OBJECTLIJSTEN LANGENHOLTE	26
7 LITERATUUR / BRONNEN	27

1 INLEIDING

1.1 Cultuurhistorie in Langenholte

Langenholte heeft een rijke historie en een langdurige bewonings- en gebruiksgeschiedenis, die getuige archeologische sporen op zijn minst teruggaat tot de vroege middeleeuwen, maar ook in de IJzertijd werd er al gewoond. Langenholte manifesteert zich als een vrij gave oude agrarische buurtschap op een geïsoleerde dekzandopduiking in het open agrarische rivierenlandschap ten noorden van Zwolle, in het gebied van Vecht en Aa. De buurtschap bestaat uit een clustering van historische boerenerven, deels nog met oude boerderijen, aan een fijnmazig netwerk van oude, soms met bomen beplante wegen en deels gelegen aan een kleine driehoekige, met bomen beplante brink. Rondom het boerderijencluster is sprake van een bescheiden akkercomplex, gelegen op de hogere gronden van de dekzandopduiking. De venige laagten rondom dienden als weide- en hooiland.

1.2 Nieuwe bestemmingsplannen in Zwolle

Op 1 januari 2012 is artikel 3.1.6, tweede lid, onderdeel a, van het Besluit ruimtelijke ordening (Bro) gewijzigd. Daarmee dienen cultuurhistorische waarden uitdrukkelijk te worden meegewogen bij het vaststellen van bestemmingsplannen. Dit betekent dat gemeenten een analyse moeten verrichten van de cultuurhistorische waarden in een bestemmingsplangebied en daar conclusies aan verbinden die in een bestemmingsplan verankerd worden. De gemeente Zwolle werkt daarom verder aan de inventarisatie van cultuurhistorische waarden in de verschillende stadsgebieden en het buitengebied. Deze rapportage bevat in kort bestek de analyse van de cultuurhistorische waarden in de buurtschap Langenholte.

De cultuurhistorische analyse wordt in quickscanvorm uitgediept. De quickscan vertelt in het kort het verhaal van het gebied aan de hand van een aantal

ruimtelijke thema's en beschrijft de belangrijke relictten van de historische ontwikkeling, die we in het gebied kunnen zien. Deze onderdelen vormen de cultuurhistorische component van Langenholte. Elk afzonderlijk, maar, voor zover daar nog sprake van is, vooral in onderlinge samenhang zijn zij de cultuurhistorische dragers van het gebied.

1.3 De cultuurhistorische quickscan

De volgende onderdelen komen in de quickscan aan de orde:

- Beknopte beschrijving van de historisch-ruimtelijke ontwikkelingen van het plangebied Langenholte in hoofdlijnen;
- Beschrijving en overzicht van de aanwezige cultuurhistorische aspecten (structuren, bouwkundige objecten, ensembles, groen);
- Kwalificatie van de cultuurhistorische kwaliteit van de bebouwing (indifferent, attentiewaarde, waardevol, zeer waardevol);
- Duiding van de cultuurhistorische waarden, in woord en beeld (Cultuurhistorische kaart)
- Aanbevelingen ter behoud en versterking van de aspecten met een hoge cultuurhistorische waarde;
- Historisch kaart- en beeldmateriaal;
- Het onderzoeksgebied omvat de buurtschap Langenholte. Voor de begrenzing zie afbeelding 1 en paragraaf 2.1.

1.4 Het doel van de analyse

Deze analyse beschrijft de cultuurhistorie in Langenholte ten behoeve van de nieuwe bestemmingsplannen, die voor diverse gebieden in Zwolle zullen worden opgesteld.

In de nieuwe bestemmingsplannen zal ook het cultuurhistorische aspect aandacht krijgen en in vergelijking met de vigerende plannen worden geüpdatet.

1.5 Werkzaamheden

De gegevens voor deze analyse zijn verzameld tijdens veldwerkbezoek aan het gebied (uitgevoerd op 25 september 2014), archiefonderzoek en studie van diverse dossiers en documentaties van de gemeente Zwolle. Dit rapport bevat de in paragraaf 1.3 opgesomde onderdelen. Alle relevante cultuurhistorische aspecten zijn weergegeven op de cultuurhistorische waardenkaart.

De archeologische component maakt geen deel uit van deze quickscan.

Monumenten Advies Bureau, 2014.

afb. 1 Luchtfoto plangebied, via googlemaps.

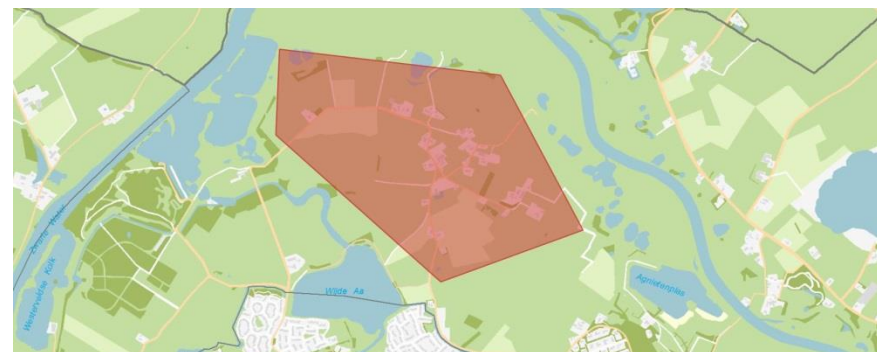
2 SCHETS ONDERZOEKSGBIED

2.1 Ligging en begrenzing

Langenholte is een buurtschap in het noordelijke buitengebied van de gemeente Zwolle. De kleine woonkern, een clustering van boerderijen, ligt op een geïsoleerde dekzandopduiking ten zuiden van de samenvoeging van de Vecht en het Zwarte Water en eveneens zuidelijk en westelijk van de dijk langs de Vecht. Het onderzoeksgebied omvat niet alleen het boerderijencluster, maar ook een deel van het omringende agrarische land. Globaal wordt de begrenzing gevormd door de Langenholterdijk (de Vechtdijk), de Brinkhoekweg aan de zuidwestzijde en aan de noordzijde en oostzijde, de Wijde Aa aan de westzijde en de sloot tussen de Brinkhoekweg en Holthagen aan de zuidoostzijde.

2.2 Algemeen historisch ruimtelijk beeld

Het ruimtelijke beeld van het onderzoeksgebied is dat van een oude buurtschap op een geïsoleerde dekzandopduiking in het open agrarische rivierenlandschap. De buurtschap bestaat uit een clustering van historische boerenerven, deels nog met oude boerderijen, aan een fijnmazig netwerk van oude, soms met bomen beplante wegen, en deels gelegen aan een kleine driehoekige, met bomen beplante ruimte. Deze wekt de indruk van een kleine dorpsbrink, maar de oorspronkelijke brink lag vermoedelijk noordelijker. Rondom de boerderijencluster is sprake van een bescheiden akkercomplex, gelegen op de hogere gronden van de dekzandopduiking, waarmee Langenholte ook een esdorpstructuur heeft. De venige laagten rondom dienden als weide- en hooiland. De oudste erven (van voor 1850) liggen langs de buitenranden van de akkergronden. Na 1850 is het aantal erven nog uitgebreid. Dit is deels nog afleesbaar aan de jongere boerderijtypen op deze erven. Enkele historische boerderijen zijn nog steeds agrarisch in gebruik, de meeste zijn echter omgevormd tot woonhuizen.

Afb. 2 Globale begrenzing van het onderzoeksgebied (roze vlak).

Afb. 3 Luchtfoto (bron: googlemaps).

Afb.4-7 Langenholte in vogelvlucht. Links boven het boerderijencluster, rechts boven de vier oude erven (voor 1850) ten noorden van de brink. Links onder twee oude erven aan de oostrand van de buurtschap; rechts onder twee rond 1900 gestichte erven aan de zuidzijde van de buurtschap (bingmaps.com).

2.3 Historische ensembles in Langenholte

Buurtschap, boerderijencluster en agrarisch landschap

In het onderzoeksgebied bevindt zich een bijzonder historisch ensemble, bestaande uit een cluster van oude (voor 1850) en nieuwe (na 1850) (voormalige) boerenerven met historische boerderijen en bijgebouwen, in een markante en vrij gaaf bewaarde agrarische nederzittingsstructuur (type esdorp), met een brink en een oude wegenstructuur. Op erven en langs wegen bevinden zich hier en daar historische groenelementen. Het cluster erven met boerderijen vormt een interessant en redelijk gaaf gebouwd historisch ensemble. Dit ensemble is op zijn beurt onderdeel van groter samenhangend geheel, waartoe ook de (voormalige) akkers op de hogere delen van de dekzandopduiking en de laag gelegen hooi- en weidelanden behoren.

Afb. 8 Ensemble Langenholte, buurtschap, boerderijencluster en agrarisch landschap.

2.4 Bebouwingskarakteristiek: historische bebouwing

Inleiding

De historische bebouwing in het onderzoeksgebied bestaat voornamelijk uit historische boerderijen en op het erf aanwezige bijgebouwen. De in het gebied aanwezige woonhuizen zijn alle van vrij recente datum en cultuurhistorisch niet van belang. Andere gebouwtypen zijn in het gebied niet aanwezig.

Boerderijen

De boerderijen bepalen de bebouwingskarakteristiek van Langenholte. Alle boerderijen zijn van het hallehuistype met middenlangsdeel. In het hallenhuis zijn woon- stal- en werkruimten van oudsher onder één dak gecombineerd. Karakteristiek voor de oude hallehuisboerderij is de eenvoudige heldere hoofdvorm: een rechthoekige plattegrond, lage zijgevels en een hoog opgaand steil zadeldak, in dit gebied met afgeschuinde dakschilden (wolfeinden) boven de voor- en de achtergevel. De daken zijn gedekt met riet of met pannen of combinaties van beide. De gevels zijn van baksteen, al naar gelang de ouderdom van de boerderij in handvormbaksteen (tot derde kwart negentiende eeuw) of machinale baksteen (vanaf derde kwart negentiende eeuw). De boerderijen die rond 1900 zijn gebouwd hebben vaak decoratief siermetselwerk, soms in gekleurde baksteen, boven vensters en in friezen. Kozijnen, ramen en deuren zijn van hout, stalvensters soms van gietijzer of beton. De achtergevels hebben een traditionele indeling met een brede dubbele deeldeur in het midden, geflankeerd door kleine stalvensters en staldeuren op de hoeken.

Enkele boerderijen zijn in de loop van de negentiende eeuw aan de voorzijde vergroot met een dwars geplaatst voorhuis, waardoor een T-vormige opzet ontstond (T-boerderij). Soms is het woonhuis naar één zijde uitgebouwd en spreekt men van een krukhuisboerderij.

De oudste boerderijen in Langenholte dateren in hun huidige verschijningsvorm op zijn vroegst uit de vroege negentiende eeuw, maar ze hebben alle nadien

allerlei wijzigingen ondergaan. Vooral in hoofdvorm zijn ze goed bewaard gebleven. In de loop der tijd zijn geveldetails gewijzigd of werden zelfs geveldelen geheel nieuw opgemetseld.

Enkele boerderijen hebben inwendig mogelijk veel oudere bouwrestanten, zoals gebint- en kapconstructies en brandmuren. Het betreft dan boerderijen op erven, die al voor 1832 bestonden.

Wat betreft de oriëntatie van de boerderijen op de erven is geen duidelijke voorkeur te zien. Het bedrijfsgedeelte ligt evenwel nooit volledig van de weg afgekeerd. In het verleden dienden de wegen (begin negentiende eeuw vaak met gras ingezaaid) dan ook als veedriften naar de lager gelegen weidegronden.

Erfbebouwing

Op het erf rond de boerderij vond men een verscheidenheid aan gebouwen, die elk een specifieke rol vervulden in het functioneren van het bedrijf en het gezin. Hiervan zijn in Langenholte sporadisch waardevolle elementen behouden gebleven. Enkele erven hebben nog een vrijstaande veeschuur, die eveneens een hallehuisvormige opzet bezit (Brinkhoekweg 4-6, 53, Zunnebeltweg 5, 9). Veevoer (hooi) werd opgeslagen op de zolders van boerderij en schuren, maar vooral ook in vanwege het brandgevaar elders op het erf geplaatste hooi- of tasbergen. Hiervan zijn nog enkele exemplaren in Langenholte aanwezig, zoals de 2- en 4-roedige hooibergen op de erven van Brinkhoefweg 29 en Holthagen 5. Op het erf van Brinkhoekweg 4-6 staan nog enkele houten schuren.

De belangrijkste voorbeelden

- Brinkhoekweg 4-6
- Brinkhoekweg 13
- Brinkhoekweg 14
- Brinkhoekweg 15
- Brinkhoekweg 29
- Zunnebeltweg 6
- Zunnebeltweg 7

Afb.9 en 10 Historische hallehuisboerderijen Zunnebeltweg 7 en Brinkhoekweg 14

Afb.11 en 12 T-boerderijen met veeschuren Brinkhoekweg 4-6 en 13

Afb.13 en 14 Historische erfbebouwing bij Holthagen 5 en Brinkhoekweg 4-6

2.5 Oude wegen-, perceels- en groenstructuren, water

In het gebied is sprake van een oud wegenpatroon, dat in rudimentaire vorm al aanwezig was in de vroege negentiende eeuw en werd vastgelegd op de kadastrale minuut van circa 1830. Het verloop van de oude wegen is hierop vooral in de perceelstructuren te volgen. In het noordelijke deel van de nederzetting was sprake van een zeer onregelmatig gevormde langgerekte brinkstructuur, die toen nog in bezit was van de Marke Langenholte en niet alleen de meeste erven met elkaar verbond, maar ook met gras was ingezaaid voor het weiden van vee. Vanuit de brink waaieren smalle, bochtige wegen naar de solitair gelegen of kleine groepjes boerderijen.

Na 1850 is het wegennet uitgebreid en kreeg ook de Brinkhoekweg haar huidige beloop en bestrating, waarbij in het noordelijke deel van de nederzetting het beloop van de vroegere brink herkenbaar bleef. Op het snijpunt van de naar het zuiden doorgetrokken Brinkhoekweg en de Zunnebeltweg ontstond eind negentiende eeuw een nieuwe “openbare” ruimte, waar voorheen een akker lag. Deze ruimte kreeg door de ligging tussen de boerderijen en de beplanting met eiken en gras het karakter van een brink.

De noordrand van het onderzoeksgebied wordt begrensd door de Langenholterdijk, de oude dijk langs de rivier de Vecht. De dijk volgt op enige afstand de rivier, maar getuigt door haar bochtige verloop en de vele langs de dijk aanwezige wielen van de roerige strijd tegen het water door de eeuwen heen.

Locatie oudste erven

De voor 1850 gestichte erven (zie de cultuurhistorische waardenkaart en het hiernaast afgebeelde kaartje uit 1832) liggen merendeels aan de noordrand van de het akkercomplex op de dekzandopduiking en worden ontsloten door de langgerekte brinkstructuur met uitlopers in westelijke, oostelijke en zuidelijke richting.

Afb. 15 en 16 Noordelijke deel van Langenholte in 1832 (bron: hisgis.nl) en nu (googlemaps). De rood omkaderde structuur in 1832 is de oude brinkstructuur. In de huidige Brinkhoekweg is het verloop van de oude brink herkenbaar.

De meeste van deze erven bestaan nog, al zijn op enkele in het recente verleden nieuwe woningen gebouwd. Twee erven aan het oostelijke deel van de Zunnebeltweg zijn geheel verdwenen. Na 1850 zijn aan de Zunnebeltweg, aan de Holthagen en de uitlopers van de Brinkhoekweg nog verschillende erven toegevoegd. Ook hier zijn er enkele, waar de oorspronkelijke boerderijbebouwing is verdwenen en vervangen door een woonhuis.

Oude perceelsstructuren

Afgaande op de kadastrale minuut van 1832 zijn in het hele onderzoeksgebied nog veel sporen van de oude perceelsgrenzen behouden gebleven. Deze zijn vaak nog zichtbaar in het landschap in smalle slotenstructuren of houtwallen, hoewel van die laatste weinig elementen behouden zijn gebleven. De vroegere beslotenheid van de lager gelegen terreinen is door het kappen van de houtzingels in de loop van de twintigste eeuw verdwenen.

Van de eenvoudige onregelmatige blokverkaveling van de gezamenlijke landbouwgronden is op de hoogste delen van de dekzandrug het een en ander bewaard gebleven. De lageren delen, in gebruik als hooi- en weidelanden zijn herkenbaar aan de eenvoudige strookvormige verkaveling, hier vooral in de periferie van het onderzoeksgebied, nabij de Langenholterdijk en de Wijde Aa. De oude perceelsstructuren zijn weergegeven op de waardenkaart.

Groenstructuren, negentiende eeuw en ouder

Van de oudere erfbeplantingen zijn weinig relictten meer aanwezig. Het erf van de voormalige boerderij Brinkhoekweg 4-6 wordt aan noord-, west- en zuidzijde nog omzoomd door (fragmenten van) een eikensingel, die vermoedelijk wel teruggaat op een zeer oude situatie (voor 1850).

Delen van de Brinkhoekweg hebben een doorgaande laanbeplanting (merendeels eik), die in oorsprong deels zal teruggaan op de vroege twintigste eeuw, na 1910. Met name de beplanting langs het deel ten zuiden van de “brink” is door de omvang van de bomen zeer bepalend. Grote delen van de weg bleven echter tot ver na de Tweede Wereldoorlog zonder laanbeplanting. Alleen het

noordwestelijke deel van de weg had al rond het midden van de negentiende rijen bomen (eik). Van de laat negentiende-eeuwse wegbeplanting resteren hier de eiken nabij Brinkhoekweg 13. Eveneens van oude oorsprong is de rij eiken langs een deel van de Zunnebeltweg, tussen de erven nr. 9 en 5. Deze maakten deel uit van de beplanting langs de oude verbindingstructuur tussen de erven, die in westelijke richting aansloot op de brink.

De oude topografische kaarten getuigen van talloze boomsingels en hakhoutwallen op de perceelsgrenzen. Hiervan zijn op enkele plaatsen slechts fragmenten behouden gebleven.

De huidige “brink” aan de Brinkhoekweg heeft een markante beplanting van vrij jonge eiken. Opvallend zijn de omhaagde tuinen in vooral het zuidelijke deel van de buurtschap.

Solitairen

Bijzondere solitaire bomen treft men op enkele boerenerven aan en nabij de hoek Brinkhoekweg / Zunnebeltweg / Holthagen.

Afb. 17 en 18 Eikenbeplanting langs de Brinkhoekweg.

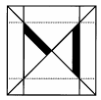
Afb. 19 en 20 Oude eiken langs de Brinkhoekweg, nabij nr. 7 en langs het erf van nr. 7

Afb. 21 en 22 Omgeving “brink” aan de Brinkhoekweg.

Afb. 23 Monumentale populier op hoek Holthagen – Zunnebeltweg, gezien naar het noorden.

Afb. 24 Beeldbepalende beuk op het voorste deel van het erf van Brinkhoekweg 7.

Afb. 26 Forse solitair, die samen met een haag een oude perceels- en wegstructuur markeert.

Afb. 25 Het erf van Brinkhoekweg 4-6 wordt aan de noordzijde begrensd door een rij oude zomereiken.

Afb. 27 De Zunnebeltweg in noordoostelijke richting, met rechts de boerderij nr. 7. Op de achtergrond staat een reeks oude eiken langs de oostelijke arm van het vroegere (voor 1850) wegenpatroon. Deze arm sloot in westelijke richting aan op de oorspronkelijke brink.

3 HISTORISCH RUIMTELIJKE ONTWIKKELING

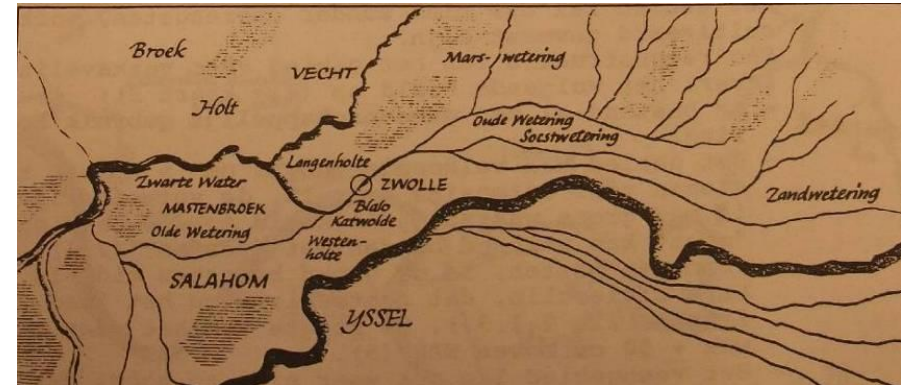
3.1 Vroege ontwikkeling

Dekzandruggen en late natte gronden

Het plangebied maakt deel uit van een complex gebied van dekzandruggen en lage natte gronden in het stroomgebied van de IJssel, Zwarte Water, Vecht en Aa, waarbij vooral de hogere dekzandruggen (oude landduinen) al vroeg door de mens in gebruik werden genomen. Reliëf en bodemgesteldheid bepaalden de inrichting van het landschap. Ten zuiden van het Zwarte Water en de Aa bevindt zich een oude dekzandrug, die in noordwest-zuidoostrichting loopt en waarop de binnenstad van Zwolle, het gebied rond de Hoogstraat en ook delen van de wijk Assendorp zijn gelegen. Ten noorden hiervan bevindt zich een tweede dekzandrug, waarop uiteindelijk Dieze, de Diezerenk en de Oosterenk tot ontwikkeling kwamen. Het noordelijker gelegen Langenholte kwam tot ontwikkeling op één van de meer geïsoleerd gelegen dekzandopduikingen in het stroomgebied van de Vecht.

Op de dekzandrug van Langenholte zijn bij archeologisch onderzoek sporen aangetroffen uit de IJzertijd. Verder wordt niet uitgesloten dat het terrein in de Romeinse tijd en de vroege Middeleeuwen bewoond is geweest. Zeker is dat vanaf de Middeleeuwen / Late Middeleeuwen een es op de dekzandrug is ontstaan. Hierin zijn scherven uit de elfde en twaalfde eeuw aangetroffen. In de Middeleeuwen lagen in Langenholte twee erven, met de naam Hassedyng en Veldyng, die in een archiefstuk uit 1424 worden vermeld. Ook moet er een spieker hebben gestaan, het zogenaamde “Doys Spyker”, genoemd naar de familie Doys.

Was de hoger gelegen dekzandrug de plek om akkerbouw te bedrijven, de lager gelegen gronden werden in gebruik genomen als weidegebied en hooiland, maar hiertoe moest wel de afwatering worden verbeterd door het graven van sloten.

Afb. 28 De IJsselvechtdelta rond 800 na Chr. (Illustratie uit Muffels, Cultuurhistorisch-landschappelijk onderzoek Stadshagen).

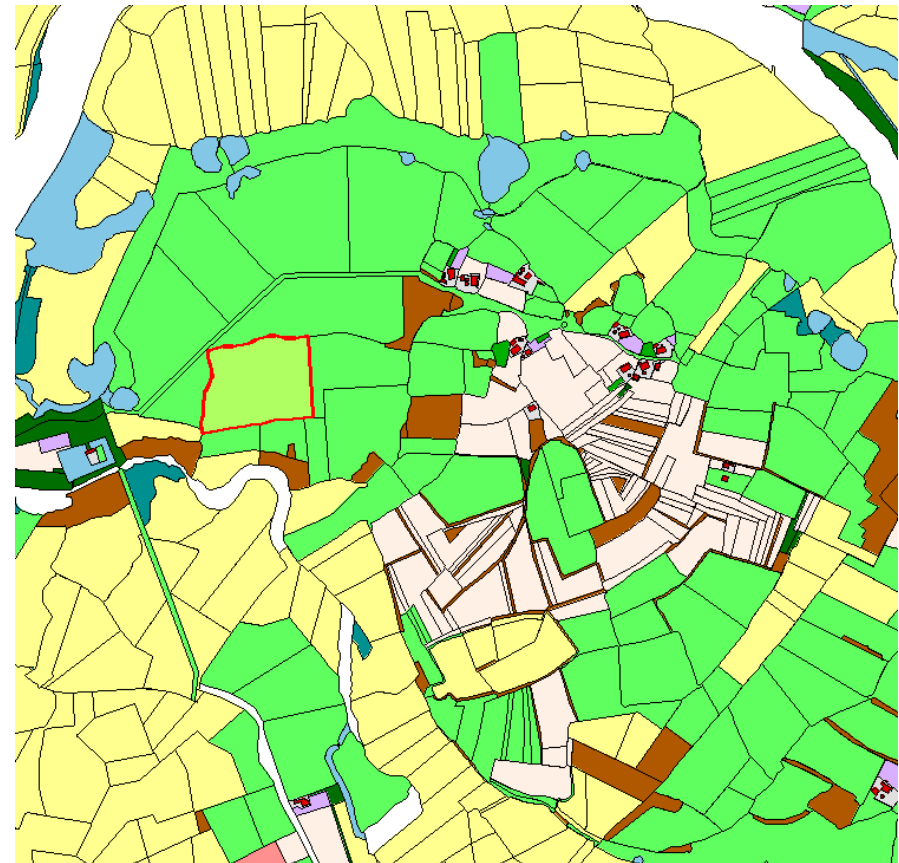
Afb. 29 Caarte van het Swartewaater of nette beschryvinge van het vaarwater van de stat Zwol op Hasselt, 1764 1519_KD000197. Het noorden ligt links.

Net als de andere agrarische gemeenschappen in het gebied rond Zwolle was ook Langenholte in markeverband georganiseerd. Deze marke wordt voor het eerste in 1364 vermeld. Grofweg van de twaalfde tot veertiende eeuw werden de lager gelegen gebieden bedijkt.

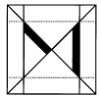
Nederzettingsvorming

Vanaf de middeleeuwen ontwikkelde zich op de dekzandopduiking een bescheiden agrarische nederzetting, waarbij verschillende boerenerven werden aangelegd langs de randen van de akkers, op de overgang naar de lager gelegen weide- en hooilanden. Deze situatie is tot op de dag van vandaag herkenbaar gebleven, ondanks het feit dat sinds het midden van de negentiende eeuw nog enkele erven werden toegevoegd, zowel in het kerngebied van de nederzetting, als in de periferie, waar in de periode rond 1900 nog enkele kleine veebedrijven zijn gesticht. De Brinkhoekweg werd daarvoor verlengd en deels verlegd en later ook verhard. Langenholte is tot ver in de vorige eeuw een uitsluitend agrarische gemeenschap gebleven. Burgerwoningen werden er tot voor kort niet gebouwd, waarmee de nederzetting zich onderscheidt van de andere buurtschappen in de gemeente Zwolle.

Veel agrarische bedrijven zijn er tegenwoordig niet meer in Langenholte. In de afgelopen decennia hebben verschillende boeren hun agrarische activiteiten gestaakt. De meeste oude boerderijen zijn verbouwd tot woonhuizen, de oude erfbebouwing ging daarbij veelal verloren. Een aantal boerderijen is recentelijk nog gesloopt en vervangen door moderne woningen. Langzaam verandert het agrarisch landschap: langs de west- en noordrand van Langenholte is in aansluiting op het stroomgebied van de Westerveldse Aa en langs de Langenholterdijk natuur ontwikkeld en een groot meer aangelegd (Wijde Aa), als onderdeel van de recreatieve groenvoorzieningen langs de rand van de nieuw aangelegde Zwolse wijk Aa-landen. Het landschap op de dekzandopduiking is door het verdwijnen van boomsingels, houtwallen en bosjes een stuk opener geworden dan vroeger, maar wat wel opvalt is dat de fijnmazige structuren van landweggetjes en oude perceelsgrenzen nog steeds aanwezig zijn.

Afb. 30 Langenholte in de kadastrale gemeente Zwollerkerkspel, volgens de bewerkte kadastrale minuut van 1832, via www.hisgis.nl. De witte percelen waren in de eerste helft van de negentiende eeuw nog als akkerland in gebruik en liggen op de hoogste delen van de dekzandopduiking. Groen is weiland, geel is hooiland, bruin is hakhout. Met name de hooilanden liggen in de laagste delen van het gebied, aan de noordrand ook grotendeels buitendijks.

Havezathe Westerveld

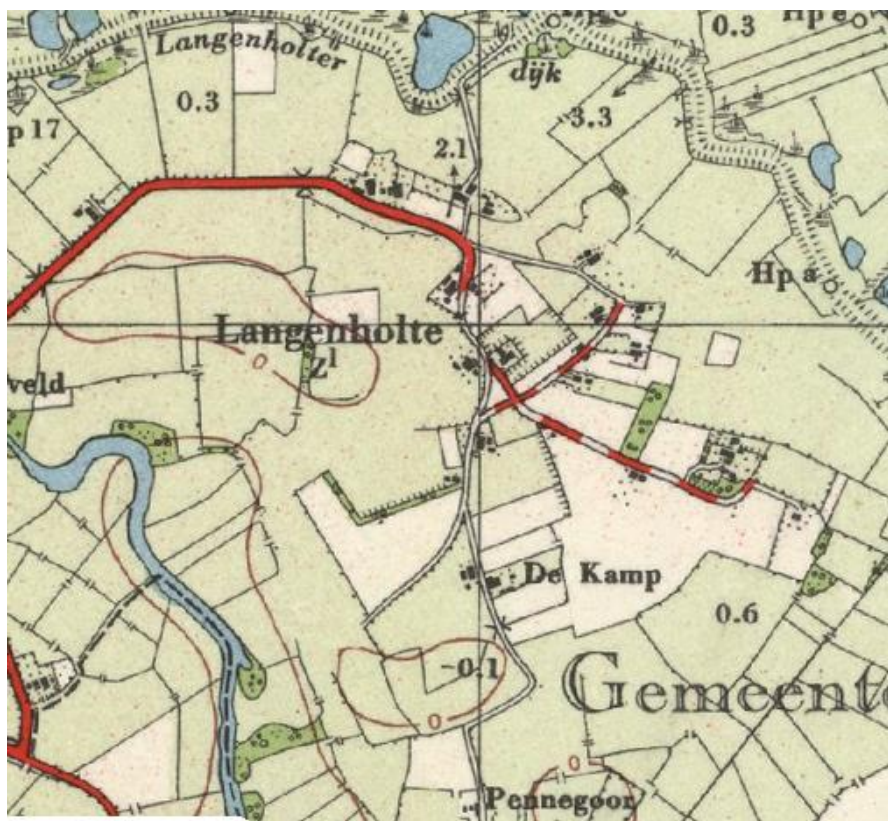
Direct ten noordwesten van het onderzoeksgebied bevindt zich de plek waar vroeger de in oorsprong middeleeuwse Havezathe Westerveld lag. In 1812 is het rhuys, dat tussen 1603 en 1606 onder Geert van Warmelo, Dros van Salland, was gebouwd, voor afbraak verkocht 1812. De op de vorige bladzijde afgebeelde kadastrale minuut geeft uiterst links, in het midden het omgrachte huis nog weer. Ook op de hiernaast afbeelde topografische kaart van 1851 is het kasteelterrein nog duidelijk herkenbaar. In de jaren 60 van de vorige eeuw zijn het toen nog bestaande poortgebouw en oude sloten, restanten van het grachtenstelsel, verdwenen.

afb. 30 Havezathe Westerveld in 1729, door Abraham de Haen (uit: Inklaar, 2011).

Afb. 31 Detail Topografisch Militaire Kaart (veldminuut) door J.V.D. Dittlinger, 1851 (Nationaal Archief). In de aanduiding van het grondgebruik is de relatief hoog gelegen dekzandopduiking herkenbaar: de akkers zijn in licht gele tint weergegeven, de lager gelegen hooi- en weidelanden in lichtgroen.

Afb. 32 Langenholte op de Topografische Kaart van 1964 (bron: watwaswaar.nl). De Brinkhoekweg is dan nog niet in rechte lijn doorgetrokken ten zuiden van boerderij De Kamp.

Afb. 33 Langenholte op de Topografische Kaart van 1988 (bron: watwaswaar.nl). De meeste wegen zijn inmiddels verhard, de scherpe bocht is uit de Brinkhoekweg gehaald en er is geendoorgaande verbinding meer van het noordelijke deel van de Zonnebeltweg naar het noordelijke deel van de Brinkhoekweg. Ten westen van Langenholte is in aansluiting op de Westerveldse Aa een groot meer aangelegd (Wijde Aa), als onderdeel van de recreatieve groenvoorzieningen van de wijk Aa-landen aan de noordrand van Zwolle.

4 QUICKSCAN CULTUURHISTORISCHE KWALITEIT

4.1 Cultuurhistorische waarden: algemene omschrijving

Rijke historie

Het onderzoeksgebied Langenholte heeft een rijke historie en een langdurige bewonings- en gebruiksgeschiedenis, die getuige archeologische sporen op zijn minst teruggaat tot de vroege middeleeuwen, maar ook uit de 11e eeuw zijn er sporen aangetroffen. Langenholte manifesteert zich als een vrij gave oude agrarische buurtschap op een geïsoleerde dekzandopduiking in het open agrarische rivierenlandschap ten noorden van Zwolle, in het gebied van Vecht en Aa. De buurtschap bestaat uit een clustering van historische boerenerven, deels nog met oude boerderijen, aan een fijnmazig netwerk van oude, soms met bomen beplante wegen en deels gelegen aan een (niet oorspronkelijke) kleine driehoekige, met bomen beplante brink (van de noordelijker gelegen oorspronkelijke brinkstructuur zijn relictten bewaard gebleven in het verloop van de Brinkhoekweg). Rondom de boerderijencluster is sprake van een bescheiden akkercomplex, gelegen op de hogere gronden van de dekzandopduiking, op de wijze van een es. De venige laagten rondom dienden als weide- en hooiland. Deze indeling is nog steeds afleesbaar. De oudste erven (van voor 1850) liggen langs de buitenranden van de akkergronden. Na 1850 is het aantal erven nog uitgebreid. Dit is deels nog afleesbaar aan de jongere boerderijtypen op deze erven. Enkele historische boerderijen zijn nog steeds agrarisch in gebruik, de meeste zijn echter omgevormd tot woonhuizen en daarbij soms ingrijpend verbouwd. Enkele oude boerderijen zijn gesloopt en vervangen door woonhuizen.

Langenholte is een goed en gaaf voorbeeld van een in oorsprong middeleeuwse agrarische nederzetting op een dekzandopduiking in het Vechtdalgebied, opvallend door de gave samenhang tussen de nog goed herkenbare historische nederzittingsstructuur, belangrijke relictten van het eeuwenoude wegennet en perceleringsstructuren, deels bewaarde groenstructuren (veel oude houtsingels

zijn in de loop van de twintigste eeuw gekapt) en een hele reeks oude erven, deels nog met waardevolle historische boerderijen.

Langenholte kenmerkt zich door een vrij hoge belevingswaarde en informatiewaarde, de herkenbaarheid en de kenmerkendheid van het historisch landschap en de invulling daarvan is hoog.

4.2 Historische ruimtelijke structuren

Het onderzoeksgebied heeft als totaal grote historische betekenis vanwege de markante en de nog zeer goed afleesbare ontwikkelingsgeschiedenis vanaf de middeleeuwen, toen Langenholte in zijn huidige vorm als nederzetting is ontstaan. Bij de waardenbepaling van de historische structuren betreft het die aanwezige c.q. zichtbare en nog goed herkenbare structuren, die kenmerkend zijn voor de perioden waarin ze zijn ontstaan, dan wel voor een specifieke ontwikkeling binnen het gebied (functie).

De belangrijkste historische ruimtelijke structuren, tevens weergegeven op de waardenkaart, zijn:

Uit de periode voor 1850

- De hoofdstructuur van de dekzandrugnederzetting, met onderscheid tussen hoog- en lager gelegen gebieden, thans nog steeds deels met eigen gebruikskennissen.
- De hoofdopzet van de nederzetting met kenmerken van het esdorp (met brink, boerderijenclusters langs de rand van de (voormalige) akkers, erfverbindende wegenstructuur).
- De Langenholterdijk.
- Het wegenpatroon, met Brinkhoekweg, Zunnabelweg, Holthagen, met middeleeuwse oorsprong, in later tijd door verharding en/of beplanting gefixeerd in het gebied.

- Vele perceelstructuren, al voorkomend op de kadastrale minuut van 1832). Veel van de bijbehorende houtsingels zijn niet meer aanwezig.
- De ligging van de oude boerenerven (al voorkomend op de kadastrale minuut van 1832).
- De afwisselende oriëntatie van de boerderijen, echter nooit met het bedrijfsgedeelte volledig afgekeerd van de openbare weg.

Uit de periode 1850-1940

- Aanvullende wegen, meestal aangelegd op nieuwe erven te ontsluiten.
- De in deze periode toegevoegde boerenerven.

De **historische gelaagdheid** uit zich onder meer in de aanwezigheid van een bijzonder ensemble met cultuurhistorische waarde:

Buurtschap, boerderijencluster en agrarisch landschap

In het onderzoeksgebied bevindt zich een bijzonder historisch ensemble, bestaande uit een cluster van oude (voor 1850) en nieuwe (na 1850) (voormalige) boerenerven met historische boerderijen en bijgebouwen, in een markante en vrij gaaf bewaarde agrarische nederzettingsstructuur (type esdorp), met een brink en een oude wegenstructuur. Op erven en langs wegen bevinden zich hier en daar historische groenelementen. Het cluster erven met boerderijen vormt een interessant en redelijk gaaf gebouwd historisch ensemble. Dit ensemble is op zijn beurt onderdeel van groter samenhangend geheel, waartoe ook de (voormalige) akkers op de hogere delen van de dekzandopduiking en de laag gelegen hooi- en weidelanden behoren. Deze constellatie is goed behouden gebleven.

Gebiedsdelen met beperkte/ geen cultuurhistorische waarde

- Behoudens enkele individuele oude en nieuwe erven met hedendaagse bebouwing verder niet van toepassing.

4.3 Historische bouwkunde

Een deel van de bebouwing in het onderzoeksgebied heeft cultuurhistorische waarde. Dat wil zeggen dat er sprake is van objecten en ensembles die voldoen aan de volgende criteria:

- Objecten en complexen met architectuurhistorische waarden: d.w.z. met een relatief hoge ontwerp kwaliteit of representatief voor een bepaalde bouwstijl, stroming, bouwperiode of typologie;
- Objecten, complexen en ensembles met een bijzondere stedenbouwkundig-historische of landschappelijke waarde, d.w.z. als onderdelen van bijzondere complexmatige ontwikkelingen door bijvoorbeeld woningbouwcorporaties, particulieren e.d. of vanwege specifieke andere situationele aspecten (bijvoorbeeld markante locaties, focus- en oriëntatiepunten, landmarks);
- Gaafheid, d.w.z. objecten en ensembles die in belangrijke mate ongewijzigd zijn gebleven sinds de bouwtijd of waarbij wijzigingen zeer zorgvuldig zijn aangebracht. Objecten en ensembles die in sterke mate zijn veranderd door het wijzigen van (winkel)puien, daken (dakkapellen, ophogingen, karakteristieke detailleringen, stukken of sausen van de gevels, etc. voldoen niet aan dit criterium;
- Objecten en complexen met een monumentenstatus (rijks- en gemeentelijke monumenten). Deze ontbreken overigens in het onderzoeksgebied.

►► Waardering van de objecten en ensembles

De bebouwing die aan de eerder in deze paragraaf genoemde criteria voldoet is weergegeven op de bijgevoegde **cultuurhistorische waardenkaart** en tevens in de objectenlijst in hoofdstuk 6. Tevens zijn de objecten (met uitzondering van de reeds beschermde monumenten) opgenomen in het als bijlage opgenomen overzicht met foto en korte omschrijving van de karakteristiek.

Tevens is in deze lijst in kleur de cultuurhistorische kwaliteit weergegeven, zoals die ook op de cultuurhistorische waardenkaart is aangeduid.

In Langenholte betreft het uitsluitend agrarische gebouwen, waaronder een aantal boerderijen, die in oorsprong van voor 1850 dateren. Ook enkele jongere boerderijtypen uit de periode rond 1900 en een boerderij uit de jaren 30 van de twintigste eeuw is in de inventarisatie opgenomen.

De meeste boerderijen zijn ook opgenomen in de in 2002 uitgevoerde “Inventarisatie historische boerderijen in de gemeente Zwolle”, door Buro2”. In deze inventarisatie bevinden zich ook nog adressen, waar de historische boerderij inmiddels is vervangen door nieuwe bebouwing.

■ Zeer hoge cultuurhistorische waarde:

Objecten en/of ensembles, met hoge architectuurhistorische waarden: d.w.z. met een relatief hoge ontwerp kwaliteit of representatief voor een bepaalde bouwstijl, stroming, bouwperiode of typologie. Tevens kan er sprake zijn van bijzondere stedenbouwkundig-historische of landschappelijke waarden, d.w.z. als onderdelen van bijzondere complexmatige ontwikkelingen door bijvoorbeeld woningbouwcorporaties, particulieren e.d. of vanwege specifieke andere situationele aspecten (bijvoorbeeld markante hoeklocaties, focus- en oriëntatiepunten, landmarks)

Deze waarde is dusdanig hoog, dat behoud (en bescherming) van deze objecten te overwegen is. Sommige objecten zijn reeds beschermd.

■ Hoge cultuurhistorische waarde:

Objecten en/of ensembles met architectuurhistorische waarden: d.w.z. kenmerkend voor een bepaalde bouwstijl, stroming, bouwperiode of typologie. Tevens kan er sprake zijn van stedenbouwkundig-historische of landschappelijke waarden, d.w.z. als onderdelen van bijzondere complexmatige ontwikkelingen of vanwege specifieke situationele aspecten (bijvoorbeeld markante hoeklocaties, focus- en oriëntatiepunten, landmarks)

Deze waarde is dusdanig hoog, dat behoud (en bescherming) van deze objecten te overwegen is.

■ Attentiewaarde:

Objecten en/of ensembles die voor de ontwikkelingsgeschiedenis van het gebied van (enig) historisch belang zijn, maar niet direct beschermenswaardig zijn. De objecten voegen zich in schaal, hoofdvormen en typologie min of meer binnen de historisch gegroeide situatie en dragen dus in beperkte mate bij aan de cultuurhistorische en ruimtelijke kwaliteit van het gebied. Behoud is mogelijk, maar niet noodzakelijk.

□ Indifferente waarde:

Objecten en/of ensembles, die niets of weinig aan de cultuurhistorische en ruimtelijke kwaliteit van het gebied toevoegen en ook geen wezenlijk onderdeel vormen van de ontwikkelingsgeschiedenis. Behoud is mogelijk, maar niet noodzakelijk.

In deze inventarisatie is de aandacht nadrukkelijk gericht op de objecten met minimaal een attentiewaarde.

4.4 Historische groenstructuren

Ook de waardevolle historische groenstructuren zijn op de cultuurhistorische waardenkaart weergegeven. Wanneer over “monumentaal” of “waardevol” wordt gesproken gaat het om groen, dat op de gemeentelijke bomenlijst van Zwolle als zodanig is gekwalificeerd.

Parken en plantsoenen

- Niet aanwezig.

Brink

- De huidige driehoekige brink aan de Brinkhoekweg, met relatief jonge eikenbeplanting is in de huidige vorm pas in de tweede helft van de vorige

eeuw ontstaan. De ruimte heeft binnen de historische nederzettingsstructuur vooral waarde als snijpunt van verschillende oude wegen en vanwege de beplanting beeldwaarde.

- In het noordelijke deel van de nederzetting bevinden zich de relictten van de vermoedelijk oorspronkelijke langgerekte brinkstructuur, deels nog zichtbaar in het bochtige verloop van de Brinkhoekweg en de ligging van de verschillende boerderijen, oorspronkelijk langs de noord- en de zuidrand van de brink.

Erven en tuinen

- Enkele erven met oude groenelementen: (restanten van) boomsingels, solitair, houtwallen. Een aantal erven heeft een waardevolle erfstructuur door de (redelijk) gave samenhang tussen boerderij en bijgebouwen en bovengenoemde restanten. Deze erven zijn op de waardenkaart gemarkeerd. In de lijst met karakteristieke objecten wordt van deze bijzondere waarde gewag gemaakt.
- Hagen langs de openbare weg.

Lijnstructuren

- Markante laanbeplanting van de Brinkhoekweg. Deze is echter deels van vrij recente oorsprong.

Solitaire bomen

In het onderzoeksgebied bevinden zich verspreid in tuinen en in bermen enkele bijzondere solitaire groenelementen. Een aantal daarvan is door de omvang of de ouderdom door de gemeente Zwolle als “waardevol” of “monumentaal” aangemerkt. Ze zijn weergegeven op de cultuurhistorische waardenkaart:

Monumentale bomen in het plangebied (lijst gemeente Zwolle, 7 februari 2013)

- Brinkhoekweg, 1 populier
- Brinkhoekweg, 9 zomereiken

- Brinkhoekweg, 1 schietwilg
- Brinkhoekweg, 1 linde
- Brinkhoekweg, 1 paardenkastanje
- Brinkhoekweg, 1 beuk
- Brinkhoekweg, 1 zomereik
- Brinkhoekweg, 1 zomereik
- Brinkhoekweg, 1 zomereik

Waardevolle bomen in het plangebied (lijst gemeente Zwolle, 7 februari 2013)

- Brinkhoekweg, 1 populier
- Brinkhoekweg, 12 zomereiken
- Brinkhoekweg, 7 zilversdoorns
- Brinkhoekweg, 1 beuk
- Brinkhoekweg, 2 zomereiken

Herinneringsbomen in het plangebied (lijst gemeente Zwolle, 7 februari 2013)

- Brinkhoekweg, 1 linde

5 AANBEVELINGEN

5.1 Inleiding

In dit hoofdstuk worden aanbevelingen gedaan om behoud en versterking van de cultuurhistorische kwaliteit in het plangebied te overwegen. Hierbij komen zowel ruimtelijke aspecten aan de orde als objectgerichte.

5.2 Aanbevelingen t.a.v. de karakteristiek van het gebied

Langenholte is een gebied, waarin het oorspronkelijk dominante agrarische gebruik nog steeds de structuur en de beleving bepalen. De samenhang tussen landschap, landschapsgebruik, wegenpatronen, verkavelingsstructuren, groen, erven en een belangrijk deel van de bebouwing is gaaf behouden gebleven en dient gekoesterd te worden. De gelaagdheid in tijd is leesbaar gebleven in de subtiele veranderingen, die zichtbaar zijn in de erfbebouwing.

In het algemeen wordt aanbevolen het behoud van de landschappelijke kenmerken en historische hoofdstructuur (zie paragraaf 5.3), de karakteristieke bebouwing (zie paragraaf 5.4), het wegenpatroon, de situering van der erven en de karakteristieke groenelementen (5.5) te overwegen, bijvoorbeeld door aanwijzing als beschermd gezicht.

5.3 Aanbevelingen t.a.v. van de hoofdstructuren

Behoud de resterende historische lijnstructuren in het plangebied.

Verdicht het landschap niet verder met nieuwe bouwlocaties, anders dan de voor 1940 gestichte erven.

Behoud het thans nog aanwezige historische wegenpatroon en de vele gave perceelsstructuren. Het valt te overwegen deze te accentueren met nieuw aan te leggen houtwallen, echter alleen waar dit teruggaat op een historische situatie.

5.4 Bebouwing/objecten

Overwogen kan worden om objecten en complexen die van “zeer hoge cultuurhistorische waarde” zijn te beschermen;

Overwogen kan worden de bebouwing met hoge cultuurhistorische waarde zoveel mogelijk te behouden en te herstellen;

Instandhouding/aanpassing van de overige, binnen de context passende bebouwing; middels reguliere welstandstoetsing of bestemmingsplan (attentiewaarde);

Handhaven van de bestaande schaal / dimensionering / oriëntaties / materialisering van de bebouwing, alsmede de hoofdbebouwingssamenhang (hallehuisboerderij en varianten daarop) en deze als uitgangspunt nemen bij nieuwe ontwikkelingen;

5.5 Rooilijnen, erscheidingen, groen, erven, etc.

Handhaven van als monumentaal of waardevol benoemde groenelementen (bomenlanen, solitairen, erscheidingen); tevens de overige in deze quickscan genoemde karakteristieke groenelementen;

Behoud de restanten van de historische erfinrichtingen, oriëntaties en rangschikking van de historische gebouwen. Geen hoge hagen, dichte groensingels, schuttingen of stenen muren rondom de erven, zeker niet aan de zijde van de openbare weg. Eenvoudige, informele erfinrichtingen, zonder monumentale opritten, bestrate pleinen

Houd het zicht op de erven en de bebouwing relatief open, zodat de erven en de boerderijen zichtbaar blijven in het landschap en vanaf de openbare weg.

Een sprekend voorbeeld van een niet wenselijke situatie is het erf van Zonnebeltweg 4-6, dat de uitstraling heeft van een representatieve landhuisaanleg, met nadrukkelijk aanwezige gemetselde tuilmuren, parkeergelegenheid aan de openbare weg, een riant lusvormige oprijlaan, etc.

6 OBJECTLIJSTEN LANGENHOLTE

Beschermde objecten in het onderzoeksgebied:

- geen

Overige objecten met een zeer hoge cultuurhistorische waarde binnen het onderzoeksgebied:

- Brinkhoekweg 9
- Brinkhoekweg 14
- Zunnebeltweg 7

Overige objecten met een hoge cultuurhistorische waarde binnen het onderzoeksgebied:

- Brinkhoekweg 4-6
- Brinkhoekweg 15
- Brinkhoekweg 29
- Zunnebeltweg 6-8

Overige objecten met een attentiewaarde:

- Brinkhoekweg 7, schuur
- Brinkhoekweg 8-8a
- Brinkhoekweg 23
- Brinkhoekweg 53
- Holthagen 5
- Holthagen 10-12
- Zunnebeltweg 5
- Zunnebeltweg 9

7 LITERATUUR / BRONNEN

- Augusteijn, J., *Historische plattegronden van Nederlandse steden. Overijssel, deel 9.1. De steden van Noordwest-Overijssel*, Alphen aan den Rijn 2002
- Berkenvelder, F.C., *Korte geschiedenis van Zwolle*, Zwolle 1980
- Berkenvelder, F.C., *Zo was Zwolle rond 1900*, s.d.
- Buijs, A. e.a. (Het Oversticht), *Cultuurhistorische kenschetsen IJsseldelta, Noordwest-Overijsselland en Vechtdal, Reestal en Staphorst-Rouveen*, april 2003.
- Hove, J. ten, *Geschiedenis van Zwolle*, Zwolle 2005
- Hove, J. ten, "Zwolle, stad in driestromenland", in: *Overijsselse Historische bijdragen*, 122^e stuk, 2007, p. 163-176.
- Huismans, W. e.a. (red.), *Als de Dag van Gisteren. Honderd jaar Zwolle en de Zwollenaren*, Zwolle 1991-1993.
- Inklaar, F., *Aa-landen. Een geschiedenis in rood, groen en blauw*, Zwolle 2011.
- Louwen, J. en H. Prins, *Ach lieve tijd. 750 jaar Zwolsen, Zwollenaren en hun....*, Zwolle 1980-1982
- Neefjes, J, O. Brinkkemper, L. Jehee en W. van de Griendt (red.), *Cultuurhistorische Atlas van de Vecht. Biografie van Nederlands grootste kleine rivier*, 2011.
- De Pater, B.C. en B. Schoenmaker, *Grote Atlas van Nederland 1930-1950*, Zierikzee 2005, p.194-195: Topografische Kaart, 1:50.000, Oost-Zwolle, uitgave mei 1941
- Schrier, D.M. van der en J.P. van den Berg, "Hoe de Aa te Zwolle weteringen aantrok", in: *Overijsselse Historische bijdragen*, 116^e stuk, 2001, p.53-83.
- Versfelt, H.J., *De Hottinger-atlas van Noord- en Oost-Nederland 1773-1794*. Groningen 2003.
- Het Oversticht, *Inventarisatie Jongere Bouwkunst 1850-1940. Beschrijving Gemeente Zwolle*. Zwolle 1988.
- Buro2, *Inventarisatie historische boerderijen in de gemeente Zwolle, Catalogu*, 2002.
- *Toelichting Nationaal Landschap IJsseldelta, bestemmingplan*, Zwolle.
- <http://watwaswaar.nl/>
- Website beeldbank Overijssel, uitgave van de gemeente Zwolle, mei 2007.

Foto	Adres		Karakteristiek	Waarde Zie kaart
	Brinkhoekweg	4-6	Forse T-boerderij in het kerngebied van de buurtschap Langenholte, op een voor 1832 gesticht erf, bestaande uit een voorhuis uit 1915, en een 19 ^{de} -eeuws bedrijfsgedeelte (hallenhuis met middenlangsdeel), wellicht met oudere kern. Het voorhuis heeft een pannen gedekt afgewolfd zadeldak en bakstenen gevels met in gekleurde baksteen gemetselde sieraccenten boven de vensters. Het bedrijfsgedeelte heeft een afgewolfd, met riet gedekt zadeldak, thans met grote dakkapellen en dakramen. In de achtergevel klassieke indeling met gewijzigde deeldeuren, stalvensters en staldeuren. Naast de boerderij een hallehuisvormige veeschuur met pannengedekt afgewolfd zadeldak, bakstenen gevels en gave detaillering. Voorts aan de noordrand van het erf een gepotdekselde kleine wagengeschuur met golfplaten dak, mogelijk eerste helft 19 ^{de} eeuw. Op en rond het erf een reeks oude zomereiken. De boerderij heeft enige architectuur- en bouwhistorische waarde vanwege het streekeigen type, de deels gave detaillering en hoofdvorm en de mogelijk nog oude kern. Voorts hoge landschappelijke waarde als historisch onderdeel van de buurtschap Langenholte en de inbedding in het oude agrarische landschap. Tevens is sprake van een waardevolle erfstructuur.	
	Brinkhoekweg	4-6		

Foto	Adres		Karakteristiek	Waarde Zie kaart
	Brinkhoekweg	4-6		
	Brinkhoekweg	7	Op het achterste gedeelte van het erf gesitueerde kleine veeschuur van het hallehuistype, vermoedelijk uit het tweede kwart van de 20 ^{ste} eeuw. De schuur staat achter een ingrijpend verbouwde hallehuisboerderij met vernieuwd voorhuis, op een na 1850 gesticht erf. De schuur heeft een met rode pannen gedekt afgewolfd zadeldak en bakstenen gevels met houten staldeuren en kleine stalvensters. Er is sprake van enige architectuurhistorische waarde vanwege het streekeigen type en de gave hoofdvorm en detaillering. Voorts enige landschappelijke waarde als onderdeel van een van fraaie historische groenelementen voorzien boerenerf, dat enigszins solitair in het landschap ligt.	
			De sterk verbouwde boerderij Brinkhoekweg 7 op een foto uit 2002 (Inventarisatie historische boerderijen in de gemeente Zwolle).	

Foto	Adres		Karakteristiek	Waarde Zie kaart
	Brinkhoekweg	8	Grote voormalige boerderij in het kerngebied van de buurtschap Langenholte, op een voor 1832 gesticht erf. Het betreft een ingrijpend verbouwde en wat betreft gevelwerk en detaillering grotendeels vernieuwd complex, in kern bestaande uit een T-boerderij met dwars geplaatst voorhuis onder schilddak, een hallehuisvormig bedrijfsgedeelte met afgewolfd dak en een direct hiernaast aansluitende voormalige hallehuisvormige veeschuur. Alle daken zijn gedekt met riet. De gevels grotendeels nieuw opgemetseld. De achtergevels hebben klassieke indeling, met deeldeuren in het midden, geflankeerd door stalvensters en staldeuren. Mogelijk inwendig nog oude houtconstructies. De boerderij heeft beperkte architectuur- en bouwhistorische waarde vanwege het streekeigen type, de deels gave hoofdvorm en de mogelijk nog oude kern. Voorts hoge landschappelijke waarde als historisch onderdeel van de buurtschap Langenholte en de inbedding in het oude agrarische landschap.	
	Brinkhoekweg	9	Forse T-boerderij aan de noordrand van het kerngebied van de buurtschap Langenholte, op een voor 1832 gesticht erf, bestaande uit een voorhuis uit circa 1900, en een 19 ^{de} -eeuws bedrijfsgedeelte (hallenhuis met middenlangsdeel), wellicht met oudere kern. Het voorhuis heeft een pannen gedekt schilddak en bakstenen gevels met in gekleurde baksteen gemetselde sieraccenten boven de vensters. Het bedrijfsgedeelte heeft een afgewolfd, met nieuwe pannen zadeldak. In de achtergevel klassieke indeling met dubbele deel deur, stalvensters en staldeuren. Ten zuidwesten van de boerderij een recentelijk volledig vernieuwde hallehuisvormige veeschuur met pannengedekt afgewolfd zadeldak. Voorts ten westen van de boerderij een 3-roedige hooiberg met betonnen roeden en veelhoekige golfplatenkap. Op en rond het erf diverse markante groenelementen. De boerderij heeft architectuur- en bouwhistorische waarde vanwege het streekeigen type, de deels gave detaillering en hoofdvorm en de mogelijk nog oude kern. Voorts hoge landschappelijke waarde als historisch onderdeel van de buurtschap Langenholte en de inbedding in het oude agrarische landschap. Tevens is sprake van een waardevolle erfstructuur.	

Foto	Adres		Karakteristiek	Waarde Zie kaart
	Brinkhoekweg	9		
	Brinkhoekweg	14	Boerderij (Pennegoer) in de zuidelijke periferie van de buurtschap Langenholte, op een na 1832 gesticht erf. Het betreft een hallehuisboerderij met middenlangsdeel uit de late 19 ^{de} eeuw, met een volledig met riet gedekt afgewolfd zadeldak en bakstenen gevels met gepleisterde plinten. De gable voorgevel heeft een ingang en vensters met schuiframen en luiken, gemetselde strekken en vlechtingen. In de zijgevels onder meer kleine stalvensters. De achtergevel is nieuw opgemetseld en heeft vernieuwde deel- en staldeuren en stalvensters. Direct ten westen van de boerderij een eenvoudige bakstenen schuur met pannen gedekt zadeldak en met hout beschoten topgevels, mogelijk nog tweede kwart 20 ^{ste} eeuw. De boerderij heeft architectuur- en bouwhistorische waarde vanwege het streekeigen type, de gable detaillering en hoofdvorm. Voorts landschappelijke waarde als perifeer gelegen historisch onderdeel van de buurtschap Langenholte en de inbedding in het oude agrarische landschap. Markante situering terzijde van de doorgaande weg. Tevens is sprake van een waardevolle erfstructuur.	

Foto	Adres		Karakteristiek	Waarde Zie kaart
	Brinkhoekweg	14		
	Brinkhoekweg	15	Boerderij aan de noordrand van het kerngebied van de buurtschap Langenholte, op een voor 1832 gesticht erf. Het betreft een grote hallehuisboerderij met middenlangsdeel uit de 19 ^{de} eeuw, waarschijnlijk met veel oudere kern. Het gebouw heeft een fors, met riet gedekt zadeldak met wolfeinden en enkele moderne dakramen, bakstenen (deels gepleisterde) gevels met een deels vernieuwde detaillering, voor zover zichtbaar vanaf de openbare weg. Nieuw opgemetselde achtergevel met centraal deeldeuren en stalvensters. De boerderij heeft enige architectuur- en bouwhistorische waarde vanwege het streekeigen type, de deels gave detaillering en hoofdvorm en de waarschijnlijk nog oude kern. Voorts hoge landschappelijke waarde als historisch onderdeel van de buurtschap Langenholte en de inbedding in het oude agrarische landschap. Tevens is sprake van een waardevolle erfstructuur.	
			Brinkhoekweg 15 op een foto uit 2002 (Inventarisatie historische boerderijen in de gemeente Zwolle).	

Foto	Adres		Karakteristiek	Waarde Zie kaart
	Brinkhoekweg	23	Voormalige boerderij in het kerngebied van de buurtschap Langenholte, op een voor 1832 gesticht erf. Het betreft een hallehuisboerderij met middenlangsdeel uit de tweede helft van de 19 ^{de} eeuw. Het pand heeft een volledig met riet gedekt zadeldak met wolfeinden en nieuwe dakkapel en dakramen. Voorts in machinale baksteen gemetselde gevels, met een grotendeels vernieuwde detaillering. Voorgevel met gevelopeningen met strekken en houten luiken. Achtergevel met oorspronkelijke indeling en volledig vernieuwde detaillering. De boerderij heeft vanwege de vele modernisering en beperkte architectuur- en bouwhistorische waarde, vanwege het streekeigen type. Voorts hoge landschappelijke waarde als historisch onderdeel van de buurtschap Langenholte en de inbedding in het oude agrarische landschap.	
			Brinkhoekweg 23 op een foto uit 2002 (Inventarisatie historische boerderijen in de gemeente Zwolle).	

Foto	Adres		Karakteristiek	Waarde Zie kaart
	Brinkhoekweg	29	Boerderij in het kerngebied van de buurtschap Langenholte, aan de brink, op een na 1832 gesticht erf, Het betreft een hallehuis met middenlangsdeel uit circa 1900 (gevelsteen 1904), mogelijk met iets oudere kern. De boerderij heeft een volledig met riet gedekt zadeldak met wolfeinden en bakstenen gevels, deels met gepleisterde plint. In de achtergevel klassieke indeling met dubbele deel deur, stalvensters en staldeuren en hooiluk midden boven. Direct naast de boerderij een hallehuisvormige veeschuur met gepleisterde gevels en golfplatendak. Ten zuidoosten van de boerderij een 4-roedige hooischuur met gesloten onderbouw en betonnen roeden, derde kwart 19de eeuw. Rechts voor op het erf een tot open schuur verbouwde 3-roedige hooiberg met rieten kap en gesloten houten gevels. De boerderij heeft enige architectuur- en bouwhistorische waarde vanwege het streekeigen type, de deels gave detaillering en hoofdvorm. Voorts hoge landschappelijke waarde als historisch onderdeel van de buurtschap Langenholte en de inbedding in het oude agrarische landschap.	
	Brinkhoekweg	53	Boerderij in de zuidelijke periferie van de buurtschap Langenholte, op een na 1832 gesticht erf. Het betreft een hallehuisboerderij met middenlangsdeel uit circa 1900, met een met rode pannen gedekt afgewolfd zadeldak en bakstenen gevels. Voorgevel met vlechtingen en gemetselde segmentbogen boven de vensters. Deze hebben deels nog oorspronkelijke details (kozijnen en glas-in-lood in bovenlichten). Overigens zijn de meest venster- en deurdetails van recente datum. Direct ten oosten van de boerderij een kleine hallehuisvormige veeschuur met pannen gedekt afgewolfd zadeldak met bakstenen gevels en stalvensters. De boerderij heeft enige architectuur- en bouwhistorische waarde vanwege het streekeigen type en de gave hoofdvorm. Voorts landschappelijke waarde als perifeer gelegen historisch onderdeel van de buurtschap Langenholte en de inbedding in het oude agrarische landschap. Markante situering terzijde van de doorgaande weg. Tevens is sprake van een waardevolle erfstructuur.	

Foto	Adres		Karakteristiek	Waarde Zie kaart
	Holthagen	5	Boerderij in de oostelijke periferie van de buurtschap Langenholte, op een voor 1832 gesticht erf. Het betreft een krukhuisboerderij met middenlangsdeel uit de late 19de eeuw, mogelijk met oudere kern, met een vernieuwd, grotendeels met riet gedekt afgewolfd zadeldak op het achterhuis en een schilddak op het voorhuis. Bakstenen gevels, deels met oorspronkelijke indeling met vernieuwde detaillering. Het voorhuis geeft grote vensters met ramen met T-indeling en houten luiken. Ten oosten van de boerderij een tweetal middels een afdak gekoppelde hooibergen, één met schilddak en vier betonnen roeden, de ander met een zadeldak en twee betonnen roeden, beide uit het midden van de 20ste eeuw. Een naast de boerderij staande veeschuur is onlangs gesloopt. De boerderij heeft enige architectuur- en bouwhistorische waarde vanwege het streekeigen type en de gave hoofdvorm. Voorts landschappelijke waarde als perifeer gelegen historisch onderdeel van de buurtschap Langenholte en de inbedding in het oude agrarische landschap.	
	Holthagen	5		

Foto	Adres		Karakteristiek	Waarde Zie kaart
	Holthagen	10-12	Kleine boerderij in de oostelijke periferie van de buurtschap Langenholte, op een in 1938 gesticht erf. Het betreft een hallehuisboerderijtje in traditioneel-zakelijke stijl, kenmerkend voor de late jaren 30. Het pand heeft wit geschilderde bakstenen gevels en een met rode pannen gedekt zadeldak met wolfeinden en gemetselde schoorstenen. Voorgevel met vensters met roedenramen en luiken. Het voorhuis springt ten opzichte van het achterhuis iets in. Aanbouw met plat dak tegen de rechter zijgevel. Achter op het erf een 3-roedige hooiberg met betonnen roeden en een 6-hoekige kap. De boerderij heeft enige architectuurhistorische waarde vanwege het voor het tweede kwart van de 20 ^{ste} eeuw kenmerkende traditionele type en bouwstijl en de gave hoofdvorm. Voorts landschappelijke waarde als perifeer gelegen historisch onderdeel van de buurtschap Langenholte en de inbedding in het oude agrarische landschap.	
	Zunnebeltweg	5	Voormalig boerenerf, dat na 1850 aan Langenholte is toegevoegd, markant gesitueerd ten westen van de bochtige Zunnebeltweg, die met een grote bocht om het erf heenloopt. Oorspronkelijk liep de weg tussen beide gebouwen door. Op het erf een ingrijpend gemoderniseerde hallehuisboerderij met middenlangsdeel, met vernieuwde gevels en kap met grote dakkapellen. De architectuurhistorische waarde is gering. Direct oostelijk en prominent zichtbaar in de bocht van weg ligt een veeschuur, eveneens een hallehuis, vermoedelijk uit het tweede kwart van de 20 ^{ste} eeuw en mogelijk enige tijd bewoond geweest, getuige de indeling van de voorgevel. In hoofdvorm goed behouden gebleven. Vooral landschappelijke waarde als historisch onderdeel van de buurtschap Langenholte en de inbedding in het oude agrarische landschap. Het complex heeft door de bijzondere situering voor de omgeving hoge beeldwaarde.	

Foto	Adres		Karakteristiek	Waarde Zie kaart
	Zunnebeltweg	5		
	Zunnebeltweg	6	Boerderij aan de oostrand van de buurtschap Langenholte, op een na 1832 gesticht erf. Het betreft een T-boerderij met middenlangsdeel uit de late 19 ^{de} eeuw, met een dwars geplaatst voorhuis met pannen gedekt schilddak en bakstenen schoorstenen, en een bedrijfsgedeelte, waarvan het zadeldak met wolfeind eveneens met pannen is gedekt. Bakstenen gevels, deels met oude detaillering. De voorgevel heeft oorspronkelijke indeling, met centraal een ingang met paneeldeur en bovenlicht, en aan weerszijden hoge vensters met strekken en schuiframen. Direct naast de boerderij (en via tussenlid gekoppeld) een hallehuisvormige veeschuur met bakstenen gevels en een met pannen gedekt zadeldak met wolfeinden, deels met originele stalvensters en –deuren. De boerderij heeft enige architectuur- en bouwhistorische waarde vanwege het streekeigen type en de gave hoofdvorm en detaillering. Voorts landschappelijke waarde als perifeer gelegen historisch onderdeel van de buurtschap Langenholte en de inbedding in het oude agrarische landschap. Tevens is sprake van een waardevolle erfstructuur.	

Foto	Adres		Karakteristiek	Waarde Zie kaart
	Zunnebeltweg	7	Boerderij aan de oostrand van de buurtschap Langenholte, op een voor 1832 gesticht erf. Het betreft een hallehuisboerderij met middenlangsdeel uit het midden van 19 ^{de} eeuw, zeer waarschijnlijk met een oudere kern. De boerderij heeft een fors, volledig met riet gedekt zadeldak met wolfeinden en bakstenen gevels met gepleisterde plinten. De voorgevel is opmerkelijk gaaf behouden, en heeft gevelopeningen met gemetselde strekken, vlechtingen, vensters met oude kozijnen en roedenramen (schuiframen) en luiken, een ingang met houten deur en bovenlicht en ene zolderluik. Ook in de overige gevels enkele originele onderdelen maar ook vernieuwde details. De achtergevel heeft een klassieke indeling met dubbele deel deur in het midden, geflankeerd door stalvensters en staldeuren. Op het erf enkel houten kippenschuren en een betonnen mestvaalt. De boerderij heeft hoge architectuur- en bouwhistorische waarde vanwege het streekeigen type en de gave hoofdvorm en detaillering en de waarschijnlijk aanwezige oudere kern. Voorts landschappelijke waarde als historisch onderdeel van de buurtschap Langenholte en de inbedding in het oude agrarische landschap. Markante situering terzijde van de doorgaande weg. Tevens is sprake van een waardevolle erfstructuur.	
	Zunnebeltweg	7		

Foto	Adres		Karakteristiek	Waarde Zie kaart
 	Zunnebeltweg	9	Boerderij aan de noordrand van het kerngebied van de buurtschap Langenholte, op een voor 1832 gesticht erf. Het betreft een hallehuisboerderij met middenlangsdeel uit de 19 ^{de} eeuw, mogelijk met een oudere kern. Het gebouw heeft een fors, met moderne pannen gedekt zadeldak met wolfeinden, voorts bakstenen met een deels vernieuwde detaillering. Direct naast de boerderij een kleine veeschuur, eveneens van het hallehuistype, met vernieuwd dak en bakstenen gevels. Ten zuiden van de boerderij staat een veelhoekige 3-roedige hooiberg met ijzeren kap. De boerderij heeft enige architectuur- en bouwhistorische waarde vanwege het streekeigen type en de gave hoofdvorm. Dit geldt ook voor de bijgebouwen. Voorts hoge landschappelijke waarde als historisch onderdeel van de buurtschap Langenholte en de inbedding in het oude agrarische landschap. Tevens is sprake van een waardevolle erfstructuur.	
	Zunnebeltweg	9	Zunnebeltweg 9 op een foto uit 2002 (Inventarisatie historische boerderijen in de gemeente Zwolle).	

